

Saarna kirkolliskokouksen avajaismessussa Turun Maarian kirkossa 7.5.2019

Jukka Keskitalo, Oulun hiippakunnan piispa

Joh. 10: 11-16

Jeesus sanoo:

”Minä olen hyvä paimen, oikea paimen, joka panee henkensä alttiiksi lampaiden puolesta. Palkkarenki ei ole oikea paimen eivätkä lampaat hänen omiaan, ja niinpä hän nähdessään suden tulevan jättää lauman ja pakenee. Susi saa lampaat saaliikseen ja hajottaa lauman, koska palkkapaimen ei välitä lampaista. Minä olen hyvä paimen. Minä tunnen lampaani ja ne tuntevat minut, niin kuin Isä tuntee minut ja minä Isän. Minä panen henkeni alttiiksi lampaiden puolesta. Minulla on myös muita lampaista, sellaisia, jotka eivät ole tästä tarhasta, ja niitäkin minun tulee paimentaa. Ne kuulevat minun ääneni, ja niin on oleva yksi lauma ja yksi paimen.”

**

Tänään kaikki kuulemamme Raamatun tekstit puhuvat paimenesta ja paimentamisesta. Vanhan testamentin sanat Hesekielin kirjasta sijoittuvat tilanteeseen, jossa Israelin kansa on pakkosiirtolaisuudessa. Profeetan viesti pakkosiirtolaisuudessa elävälle kansalle on se, että Herra Jumala itse etsii lampaansa ja kokoaa ne vieraasta maasta ja tuo ne kotiin. Ensimmäisessä Pietarin kirjeestä oleva paimenteksti puolestaan liittyy Kristuksen sovitusuhriin. Teksti vakuuttaa jokaiselle syntiselle, että Kristuksen haavat, siis hänen uhrinsa, ovat meidät parantaneet.

Ja tässä äsken lukemassani evankeliumitekstissä Jeesus puhuu itsestään hyvänä paimenena, joka panee henkensä alttiiksi lampaidensa puolesta. Jeesus on oikea paimen, ei palkkarenki, joka jättää laumansa suojellakseen omaa nahkaansa. Kun vielä lisätään päälle se, että kuulemamme tämän viikon psalmi on Raamatun tunnetuin psalmi, paimenpsalmi, voimme todeta, että kaikki viikon tekstit suorastaan tihkuvat paimen-tematiikkaa.

I denna evangelietext jag nyss läste talar Jesus om sig som den gode herden som ger sitt liv för fåren. Jesus är en riktig herde, ingen lejd som överger sin hjord för att spara sitt eget skinn. Tillägger vi ännu att den veckans psalm som vi hörde är Bibelns mest kända psalm, herdepsalmen, kan vi konstatera att veckans alla texter rent av dryper av herdetematik.

Sana paimen tuo meille monenlaisia mielikuvia. Harvalla meistä on kokemuksia paimenessa olost. Tilanne oli totaalisesti toinen Jeesuksen kuulijoilla. Kun Jeesus käytti paimenvertausta tai kun synagogassa luettiin Vanhan testamentin paimen-tekstejä, oli ihmisen helppo ymmärtää, mistä on kysymys. Paimentolaisuus oli elämäntapa. Paimentaminen, paimenessa oleminen olivat tuttuja asioita, Paimen ja lauma kuuluivat yhteen.

Meidän haasteemme paimen-terminologian kanssa ei ole kuitenkaan pelkästään se, ettei meillä ole oikein tuntumaan paimentolaisuuteen. Haasteemme näiden tekstien kanssa voi olla myös se, että kuvamme paimenesta ja lampaista saattaa olla hieman negatiivisesti väritynyt.

Tarkoitin sitä, että paimentaminen ja paimennettavana oleminen eivät välttämättä herätä pelkästään positiivisia mielleyhtymiä. Kukapa nyt haluaisi olla paimentamisen kohteena. Se on mielikuvallisella tasolla melkein sukua holhottuna olemiselle. Ja sehän tuntuu ahdistavalta.

Haluamme olla vapaita kaikenlaisesta paimentamisesta. Se ei tunnu sopivan kuvaan täysi-ikäisestä ja itseohjautuvasta yksilöstä. Jos nyt joku saa olla postmodernin ihmisen paimen, niin korkeintaan hän voi olla sitä itse itselleen. Oman onnensa seppä on myös itse itsensä paimen.

Toisaalta myöskään paimentajaksi joutuminen ei ole monelle mikään houkutteleva ajatus. En halua mitään ”kädestä talutettavia” ja jatkuvasti perään katsottavia työtovereita, totesi eräs esimies minulle. Tavallaan ymmärrän häntä. Kukapa nyt haluaisi mitään ”pane lapsi asialle ja mene itse perässä” -tyyppisiä jäseniä työyhteisöön. Toisten paimentaminen tuntuu epäkiitolliselta hommalta.

Jos ei ole paimennettavana tai paimentajana oleminen monelle houkuttelevaa, niin eipä taida olla sitä myöskään lampaan osa. Lammas, tuo mielikuvatasolla varsin tyhmä laumaeläin. Kukapa sellaiseen haluaisi samaistua? Ja kukapa nyt ylipäättänsä haluaisi vain lammasmaisesti seurata jotakin toista. Ei nyt ainakaan yksilöllisyyttä arvostava somekanssa, joka erilaisten kohujen perässä ryntää suurena laumana milloin tuleen, milloin veteen.

Tässä on kuitenkin yksi ”mutta”. Tiede-lehdestä lukemani tutkimusartikkelin mukaan kansantarinoiden ja satujen kuva lampaasta tyhmänä ja määkivää otuksena on yksinkertaisesti väärä. Se kertoo enemmän ihmisistä itsestään kuin lampaista. Länsimaisessa kulttuurissa arvostetaan yksilöitä, jotka ajattelevat omilla aivoillaan, eivätkä mukaudu helposti muiden tahtoon. Koska lammas on laumaeläin, siitä on kyseisen tiede-artikkelin mukaan helppo tehdä tyhmän ihmisen symboli.

Artikkeli tosiaan päättyy ajatukseen, että ei ole mitään syytä pitää lammasta tyhmänä. Oikeastaan päinvastoin. Lammas on eläin, joka aistii erittäin älykkäällä tavalla paimenen liikkeitä ja reagoi niihin. Lammas myös aistii tarkasti lauman muiden jäsenten mielenlaadun ja ottaa sen huomioon.

Tätä taustaa vasteen raamatun paimen-tekstit taitavatkin olla pikemminkin vastakulttuurinen voima modernille yksilöllistä sankaruutta korostavalle ajallemme kuin sovinnaisuutta korostavia kertomuksia. Lammas onkin siis sosiaalisesti viisaalle ihmiselle esikuva pikemminkin kuin välteltävä vähä-älyinen luontokappale.

Paimenen ja lauman, paimenen ja lampaan välisessä suhteessa ei ole kyse valtasuhteesta, vaan vuorovaikutussuhteesta. Puhe Jeesuksesta paimenena ja meistä kristityistä lampaina ja laumana, puhuu enemmän ihmisen ja Jumalan välisestä syvästä suhteesta kuin sokeasta seuraamisesta. Kyse on paimen ja lauman välisestä hyvin tiiviistä vuorovaikutuksesta.

I förhållandet mellan herden och hjorden, herden och fåret är det i främsta rummet inte fråga om ett maktförhållande, utan ett förhållande som gäller växelverkan. Frågan om Jesus som herde och oss kristna som hjord talar nog mera om förhållandet mellan människa och Gud än en blind efterföljelse. Det gäller en synnerligen tät växelverkan mellan herden och hjorden.

Tästä tiiviistä suhteesta Jeesus juuri puhuu sanoessaan päivän evankeliumissa: ”Minä tunnen lampaani ja ne tuntevat minut, niin kuin Isä tuntee minut ja minä Isän.” Jeesuksen ja lauman välisessä suhteessa on kysymys siis paljon enemmän kuin vuorovaikutussuhteesta. Kysymys on tuntemissuhteesta: Minä tunnen lampaani ja ne tuntevat minut.

Muusta kuin tuntemissuhteesta ei voi olla kysymys, koskapa Jeesus vertaa paimenen ja lampaan suhdetta Jumalan Pyhän kolminaisuuden sisällä olevaan suhteeseen. Jeesus tuntee laumansa niin kuin Isä tuntee Pojan ja Poika Isän. Ja se ei ole aivan heikkoa ja vähäistä tuntemista, koska Jeesus toisaalla sanoo, että

”minä ja Isä olemme yhtä”. Kun siis Jeesuksen ja lauman suhde on evankeliumin mukaan jotakin samankaltaista, niin siinä on kyse elämänyhteydestä. Tästä mystikot ja myös Luther puhuvat kristityn yhdistymisenä uskossa Kristukseen.

Tässä kohtaa olisi suuri houkutus vetää paimenen mielenlaadusta ja paimenen ja lauman vuorovaikutuksesta muutamia johtopäätöksiä seurakunnan paimenvirkaan. Saattaisi teksteissä olla joitakin aineksia myös seurakuntarakenteiden ja yhteisöllisyyden pohdintaan. Tämä olisi kuitenkin jo toisen saarnan aihe ja siksi jätänkin sen muhimaan teidän ajatuksissanne.

Sen sijaan totean, että ei ole sattumaa, että hyvän paimenen sunnuntai näine paimenteksteineen sijoittuu kirkkovuodessa pääsiäisen jälkeiseen aikaan. Jeesuksen puhe itsestään hyvänä paimenena ja oikeana paimenena voidaan ymmärtää vasta pääsiäisen tapahtumien valossa. Jeesushan sanoo: ”Minä olen oikea paimen, joka panee henkensä alttiiksi lampaiden puolesta. Palkkareiki ei ole oikea paimen eivätkä lampaat hänen omiaan, ja niinpä hän nähdessään suden tulevan jättää lauman ja pakenee.”

Pääsiäisen tapahtuminen valossa ymmärrämme, että Jeesus todella oli paimen, joka pani henkensä alttiiksi laumansa puolesta. Hyvä paimen meni ristintiellään niin pitkälle, että hänestä itsestään tuli lammas. Ei kuitenkaan mikä tahansa lammas, vaan uhrikaritsa, joka osti laumansa vapaaksi.

I ljuset av påskens händelser förstår vi att Jesus verkligen var en herde som gav sitt liv för fåren. På sin korsstig gick den gode herden så långt att han själv blev ett får. Dock inte vilket får som helst utan ett offerlamm som köpte sin hjord fri.

Paltaan vielä lopuksi päivän vanhan testamentin tekstiin profeetta Hesekieliltä: ”Näin sanoo Herra Jumala: minä huolehdin lampaistani ja haen ne turvaan kaikkialta, minne ne sumuisena ja synkkänä päivänä ovat kaikonneet.”

Profeetan kuulijoille kutsu kotiin tarkoitti ensisijaisesti paluuta pakkosirtolaisuudesta kotiin luvattuun maahan. Kristillisen iankaikkisuustoivon läpi me kuulemme siinä lupauksen siitä, että Hyvä Paimen johdattaa meidät kerran taivaan kotiin.

Tänään tässä messussa hyvä paimen puolestaan johdattaa meidät paimenpsalmin sanoin johdattaa meidät vihreille niityille ja vetten ääreen. Meille tuo keidas on Herran pöytä, pyhä ehtoollisen sakramentti. Se on pöytä, josta ei leipä lopu, eikä virvottavan veden lähde ehdy.